

Силабус навчальної дисципліни «ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ»			
Напрямок підготовки	Доктор філософії		
Галузь знань	011 Освітні, педагогічні науки		
Спеціальність	01 Освіта / Педагогіка		
Освітньо-наукова програма	Сучасні наукові освітні студії: педагогіка, методика навчання іноземних мов і культур, наукова англійська мова		
Статус дисципліни	Дисципліна професійної підготовки		
Мова навчання	Українська		
Семестр	I		
Кількість кредитів ЄКТС	3		
Форма підсумкового контролю	Залік		
Викладач	Бондаренко Олександр Федорович, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, педагогіки і туризму КНЛУ		
Анотація навчальної дисципліни	Дисципліна спрямована на поглиблення і систематизацію знань аспірантів щодо психологічних аспектів функціонування й дослідження особистості у загальному контексті сучасної психологічної науки. Курс сприяє усвідомленню аспірантами складнощів, категоріальних основ та психологічної феноменології такого складного психосоціального утворення як особистість, сприяє розширенню загальнонаукового світогляду й розумінню предмету власної педагогічної діяльності. У межах цього курсу аспіранти оволодівають історико-культурним баченням розвитку особистості, знайомляться з методами дослідження та обстеження феномену, набувають розуміння соціокультурних підвалин створення концепцій особистості і, як результат, набувають здатності враховувати ту чи іншу психологічну парадигму трактування особистості у своїй професійній діяльності. Крім того, надзадачею курсу є стимулювання професійного та особистісного розвитку аспірантів.		
Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану)	3 кредити ЄКТС; 90 год., у тому числі:		
		Денна/вечірня форма навчання	Заочна форма навчання
	лекції	20 год.	2 год.
	семінарські заняття	10 год.	4 год.
	практичні заняття	–	–
	консультації	–	–
	самостійна робота	60 год.	84 год.
Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни	Аспіранти повинні <i>знати</i> : основні категорії і поняття психології, психологічні аспекти філософських концепцій, розрізняти позірні, емпіричні та експериментальні основи створення психологічних знань. Аспіранти повинні <i>вміти</i> : використовувати у професійній діяльності знання про психологічну структуру особистості, враховувати біологічні, психологічні та соціокультурні детермінанти поведінки особистості, структурувати той чи інший спосіб впливу на особистісне «я» в залежності від мотиваційно-цільових, темпераментальних, соціокультурних та ін. чинників, що формують певний тип особистості.		
Мета вивчення дисципліни	Сприяти <i>формуванню у аспірантів системи наукових знань</i> про сутність історико-культурних, експериментальних та світоглядних підходів до формування такого складного поняття як «особистість», що дозволить		

поглибити і систематизувати знання слухачів, підвищити їх професійну компетентність і загальнонаукову культуру, буде спонукати до розуміння сутності позірних та власне науково обґрунтованих знань про це складне явище як у процесах навчальної, так і дослідницької діяльності; сприяти усвідомленню різниці між поняттям та феноменом особистості, формуванню здатності планувати і вирішувати завдання власного професійного та особистісного розвитку, а також опрацюванню ефективних стратегій дослідницької діяльності.

Компетентності, які аспірант набуває в результаті навчання

1. Усвідомлення ролі власне наукових знань про психологічні аспекти особистісного «я»; розуміння соціокультурних витоків сучасних психологічних концепцій особистості у світовій психологічній науці.
2. Здатність орієнтуватися у позірних, емпіричних та експериментальних підвалинах психологічних концепцій особистості, володіти теоретико-методологічним апаратом аналізу феномена та поняття «особистість».
3. Здатність аналізувати й тлумачити сутність тієї чи іншої концепції особистості з розумінням її витоків, підвалин та місії, яку вона була покликана виконати.
4. Здатність розуміти пояснювальні межі концепцій, їх прикладне значення та можливості.
6. Здатність обирати і застосовувати найбільш доцільні категоріальні схеми в залежності від прикладних завдань, що стоять перед дослідником у професійній сфері, що дозволить успішно здійснювати розв'язання типових задач в різних галузях професійної практики.
7. Здатність побудувати плани дослідження з урахуванням психологічних особливостей учасників, їх особистісної, соціокультурної та світоглядної специфіки.
8. Здатність планувати і вирішувати завдання власного професійного та особистісного розвитку і самовдосконалення в науково-дослідній та викладацькій діяльності.
9. Здатність вільно спілкуватися з проблематики з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому з урахуванням сучасного рівня знань про психологічні особливостей людей, функціонування їх психологічного та соціокультурного «Я»
10. Здатність налагоджувати та підтримувати контакти з фаховими спільнотами у педагогічній діяльності з урахуванням крос-культурної специфіки особистостей у моно- та мультидисциплінарних командах.

Результати навчання з дисципліни

1. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття) психології особистості, аналізувати, порівнювати різні напрями і школи.
2. Критично аналізувати та оцінювати різні концепції особистості, розуміючи епоху їх створення, культурний та науковий бекграунд тощо.
3. Використовувати знання психології особистості у професійній діяльності та комунікації.
4. Аналізувати й описувати конкретну проблематику особистості в термінах різних концепцій з розумінням суті детермінації функціонування особистісного «я».
5. Застосовувати найпростіші орієнтувальні засоби (методики) для категоризування особистісної типології, враховуючи конкретну її специфіку в освітньому чи дослідницькому процесі.
6. Планувати і вирішувати завдання власного професійного та особистісного розвитку і самовдосконалення в науково-дослідній та викладацькій діяльності.
7. Демонструвати високу ступінь самостійності, авторитетності, інноваційності у професійній та науковій діяльності.
8. Налагоджувати та підтримувати контакти з фаховими спільнотами у педагогічній діяльності, з урахуванням крос-культурної особистісної специфіки у моно- та мультидисциплінарних командах.
9. Застосовувати у фаховій діяльності достовірні наукові знання про специфіку особистісного функціонування людини, керуватися загальнолюдськими цінностями.

Тематичний план занять

Змістовий модуль 1. «Психологія особистості: вступ до дисципліни»

- 1.1. Психологія особистості: термінологія, історія розвитку, досягнення, проблеми. Міждисциплінарний статус проблеми особистості. Психологія особистості в науках про природу, людину, суспільство.
- 1.2. Людина та її місце в різних системах. Системний та історико-еволюційний підхід до особистості. Людина як індивід в системі

біогенезу. Людина як особистість в системі соціогенезу. Людина як індивідуальність в системі персоногенезу.

Змістовний модуль 2. «Емпіричні та експериментальні підходи до вивчення особистості»

2.1. Конституційні концепції особистості (Е. Кречмер, В. Шелдон).

2.2. Поведінкові підходи та когнітивно-поведінкові концепції: особистість в теорії оперантного обумовлення Б. Скіннера; соціально-когнітивна теорія А. Бандури. Практичне застосування когнітивних теорій: когнітивна терапія А. Бека; уявлення про особистість як систему конструктів в теорії Дж. Келлі

2.3. Диспозиційні концепції особистості (Г. Оллпорт, Г. Айзенк, Р. Кеттел).

Змістовний модуль 3. «Позірно-ідеологічні підходи до вивчення особистості»

3.1. Психодинамічні теорії особистості. Структура особистості і рушійні сили її розвитку в психоаналізі З. Фрейда, А. Фрейд і постфрейдистів.

3.2. Поняття «психологічних типів» в аналітичній психології К.Г. Юнга.

Індивідуальне і колективне несвідоме. Процес індивідуації.

3.3. Культурно-історична концепція Л.С. Виготського та її похідні: соціокультурний підхід (Дж. Верч), етнокультурна теорія розвитку особистості (Г.У. Солдатова, В.Ю. Хотинець, О.В. Сухарев) та ін.

3.4. Гуманістичні концепції: міжособистісні та інтрапсихічні механізми захисту в гуманістичному психоаналізі (К.Хорні); структура характеру і екзистенційні потреби (Е. Фромм). «Я-концепція», конгруентність і самоактуалізація в теорії К. Роджерса.

3.5. Трансперсональна та інтегративні концепції особистості: «Пікові переживання» в теорії А. Маслоу, системи «конденсованого досвіду» і трансперсональні переживання в теорії С. Грофа.,

Система оцінювання результатів навчання

Поточний контроль успішності аспірантів здійснюється впродовж семестру. Під час опанування навчальним матеріалом оцінюється аудиторна, самостійна робота та інші види навчальної діяльності аспіранта. **Поточний контроль** проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки і практичних навичок аспірантів із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності аспірантів здійснюється за *накопичувальною системою*.

Система оцінювання результатів навчання аспірантів

Види навчальної діяльності аспіранта	Аудиторна навчальна робота аспіранта					Самостійна навчальна робота аспіранта		Модульна контрольна робота
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Творче есе	Ситуаційний аналіз (кейс-метод)	
Максимальна кількість балів	5	5	5	5	5	15	10	50

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи з дисципліни

Модульна контрольна робота включає 2 завдання, з яких кожне оцінюється за наступними критеріями. Відповідь на кожне завдання модульної контрольної роботи оцінюється за 25-бальною

шкалою.

23-25 балів виставляються за вичерпну, змістовну, логічну та послідовну за викладом відповідь, що містить самостійні судження та демонструє здатність творчого розв'язання завдання.

18-22 бали виставляються за умови, що відповідь правильна, повна, змістовна, послідовна, але містить незначні помилки у викладі теоретичного матеріалу і практичного розв'язання проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

15-17 балів виставляються за умови, що відповідь неповна, схематична, є неточності і помилки в розкритті проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

14 балів і менше виставляється за умови відсутності вичерпаної відповіді на питання, наявності значної кількості неточностей і фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань аспіранта.

Виконане завдання має включати такі складники: обґрунтування актуальності, викладення змісту, висновки.

Максимальна кількість балів за виконану МКР становить 50.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання аспірантів на завершальному етапі вивчення дисципліни.

Форма підсумкового контролю	Види навчальної діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів
Передбачений підсумковий контроль – залік	1. Аудиторна та самостійна навчальна робота аспіранта	50
	2. Модульна контрольна робота (МКР)	50
	3. Залік	

Семестровий контроль проводиться у формі *заліку* за обсягом усього навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом і графіком навчального процесу.

Оцінювання на заліку здійснюється за національною шкалою, за 100-бальною шкалою і шкалою ЄКТС. На заліку екзаменатор виставляє семестровий рейтинговий бал, оцінку за залік (“зараховано / не зараховано”), кількість балів за 100-бальною шкалою й оцінку за шкалою ЄКТС.

Аспіранти, які мають семестровий рейтинговий бал з навчальної дисципліни 60 і вище, отримують оцінку “зараховано” і відповідну оцінку у шкалі ЄКТС без складання заліку. Аспіранти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни 59 і нижче, складають залік.

Якщо аспірант на заліку отримав підсумкову оцінку з дисципліни за національною шкалою “не зараховано”, то, крім цієї оцінки, у відомості обліку успішності йому незалежно від набраного семестрового рейтингового балу виставляється оцінка FX за шкалою ЄКТС і 0 балів за 100-бальною шкалою.

Підсумковий рейтинговий бал	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	
60 – 65	E	задовільно
0 – 59	FX	незадовільно

На заліку у графі відомості обліку успішності “Відмітка про залік” викладач виставляє:

- оцінку за залік за національною шкалою (“зараховано”);
- кількість балів, що відповідає підсумковому рейтинговому балу аспіранта з навчальної дисципліни (кількість балів за 100-бальною шкалою);
- оцінку за шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E).

В Індивідуальний навчальний план аспірант записує точну назву дисципліни (аббревіатури не

допускаються), кількість годин і кредитів, підсумкову оцінку з дисципліни за національною шкалою, кількість балів за 100-бальною шкалою і оцінку за шкалою ЄКТС.

Політика курсу

Аспірант вважається допущеним до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Незалежно від форми здобуття третього рівня вищої освіти (очної (денної і вечірньої) і заочної) аспіранти зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

У разі неможливості аспірантам вечірньої та заочної форми здобуття освіти відвідувати всі аудиторні заняття з об'єктивних причин, вони складають індивідуальний графік відвідувань (не менше 50%), а решту завдань виконують дистанційно. Аспіранти погоджують цей графік із викладачем і відділом науково-дослідної роботи. Графік повинен бути затверджений проректором з наукової роботи.

Якщо аспіранти денної форми здобуття вищої освіти через поважні причини (хвороба, надзвичайні сімейні обставини тощо) не можуть відвідувати певну кількість аудиторних занять, вони мають їх відпрацювати. Процедура та форми терміни відпрацювання аспірантами денної форми здобуття освіти пропущених занять із навчальної дисципліни визначає кафедра психології, педагогіки і фізичного виховання і доводить до відома аспірантів конкретні графіки відпрацювання пропущених занять з дисципліни і критерії оцінювання.

Під час роботи над письмовими роботами не допустимо порушення академічної доброчесності. Зокрема: • використання в роботі чужих текстів чи окремих фрагментів без належного посилання на джерело, зі змінами окремих слів чи речень; • використання перефразованих чужих ідей без посилання на їх авторів; • видавання за власний текст купленого чи отриманого за нематеріальну винагороду чужого тексту чи його фрагменту; • несамотійне виконання будь-яких навчальних завдань (якщо це не передбачено вимогами програми); • фальцифікація результатів наукової чи навчальної роботи; • посилання на джерела, які не використовувалися у роботі, • залучення підставних осіб до списку авторів наукової чи навчальної роботи, участь таких осіб у поточній чи підсумковій оцінці знань.

Основні види відповідальності аспірантів за порушення академічної доброчесності: • повторне проходження оцінювання (контрольна робота, залік тощо); • повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; • відрахування із закладу освіти; • позбавлення академічної стипендії; • позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Рекомендована література

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания. Санкт-Петербург: Питер, 2010. 282 с.
2. Асмолов А. Г. Психология личности. Принципы общепсихологического анализа: учебник для студ. вузов, обучающихся по специальности «Психология». Москва: Смысл: Академия, 2002. 416 с.
3. Асмолов А. Г. Психология личности: Культурно-историческое понимание человека. 3-е издание. Москва: Смысл: Изд. центр «Академия», 2012. 620 с.
4. Бондаренко А. Ф. Социальная психотерапия личности (психосемантический подход). Киев: КГПИИЯ, 1991. 189 с.
5. Бондаренко А. Ф. Язык. Культура. Психотерапия. Киев: Кафедра, 2012. 416 с.
6. Горноста́й П., Титаренко Т. Психология личности: словарь-справочник. Киев: «Рута», 2001. 256 с.
7. Психология личности в трудах зарубежных психологов / сост. и общ. ред. А. А. Реана. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 320 с.
8. Психология личности в трудах отечественных психологов / сост. и общ. ред.

- Л. В. Куликова. Санкт-Петербург: Питер, 2001. 480 с.
9. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности: Основные положения, исследования и применение. Санкт-Петербург: Питер, 2014. 608 с.
  10. Schults D. P., Schults S. E. Theories of Personality. Wadsworth, Inc. Thomson Learning: Belmont, CA., 2005. xvi + 532 p.
- Додаткова:**
1. Асмолов А. Г. Исторический смысл кризиса культурно-деятельностной психологии. *Национальный психологический журнал*. 2014. №1(13). С. 5–19.
  2. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 398 с.
  3. Бурно М. Е. О характерах людей (психотерапевтическая книга). 3-е изд., испр. и доп. Москва: Академический Проект; Фонд «Мир», 2008. 639 с.
  4. Выготский Л. С. Психология развития человека. Москва: Изд-во Смысл; Эксмо, 2005. 1136 с.
  5. Личность, культура, этнос: современная психологическая антропология / под общ. ред. А. А. Белика. Москва: Смысл, 2001. 555 с.
  6. Маркелов Г. И. Личность, как культурно-историческое явление. (Этюды по истории индивидуализма). Санкт-Петербург: Типография товарищества «Общественная Польза», 1912. Т.1. 240 с.
  7. Орлов А. Б. Психология личности и сущности человека: парадигмы, проекции, практики. Москва: Издательская корпорация «Логос», 1995. 270 с.
  8. Юнг К. Г. Психологические типы / Пер. с нем. Москва: «Университетская книга» – АСТ, 1996. 718 с.
  9. Allport G. W. Concepts of trait and personality. *Psychological Bulletin*. 1927. № 24. P. 284–293.
  10. Boyle G. J., Matthews G., Saklofske D. H. The SAGE Handbook of Personality Theory and Assessment. SAGE Publications Ltd., 2008. 744 p.
  11. Funder D. C., Ozer D. J. Pieces of the Personality Puzzle: Readings in Theory and Research. W.W. Norton & Company, 2010. 608 p. (5th ed.).
  12. McAdams D. P. The person: a new introduction to personality psychology. Hoboken, N.J.: Wiley, 2009. 620 p. (5th ed.).

Додаткові ресурси

<http://www.apa.org/topics/personality/>

<http://www.apa.org/pubs/journals/psp/sample.aspx>

<http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/%28ISSN%291467-6494>

<http://www.personalityresearch.org/readings.html>

<http://www.personality-project.org/readings-theory.html>

<http://webpace.ship.edu/cgboer/perscontents.html>

<http://www.humanmetrics.com/personality/type>

<http://journalpsyche.org/alfred-adler-personality-theory/>